

YAPI ve KREDİ
BANKASI

Kültür ve Sanat

Hizmetlerinden :

71. Sergi

Sanat yolunda bir yüzyıl
CELÂL ESAT ARSEVEN

7 Ekim - Çarşamba

24 Ekim - Cumartesi

1970

CELÂL ESAT ARSEVEN

Mehmet Celâl Bey Sultan Abdülaziz devri Sadrazamlarından **Ahmet Esat Paşa** (1828 - 1875) nın oğludur. 1272/1875 de İstanbul'da Beşiktaş'da doğmuştur. Babası öldüğü zaman henüz kırk günlüktü. Annesi **Fatma Suzidil Hanımefendi**'dir. Üç kere evlenmiştir. Çocukları **Sinan Esat Bey**'le **Leylâ Hanım** ilk eşindendir. 1940 danberi son eşi ve gene kendisi gibi bir ressam olan Lehan Hanımefendi ile evlidir.

İlk öğrenimini Beşiktaş'ta **Taşmektep** ve **Hamidiye** okullarında yaptıktan sonra 1885 te **Beşiktaş Askerî Rüştiyesi**'ne yani orta okula 1888 de de **Galatasaray Sultanisi**'ne yani liseye girmiştir. Ancak o zaman liseyi bitirmeden yüksek okula geçilebildiği için Galatasaray'a iki sene kadar devam ettikten sonra 1889 da **Mülkiye**'ye şimdiki ismiyle Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girerek başarı ile bitirmiştir. Filozof Dr. Rıza

Tevfik buradan sınıf arkadaşıdır. Bil'ahere **Sanayi-i Nefise Mektebi**-Güzel Sanatlar Akademisi'ne devama başlamışsa da Sultan Abdülhamid, kendisinin bir sadrazam ve asker oğlu olması hasebiyle, **Harbiye**'ye devamını emretmiş, hattâ bu genç paşazadeyi **Hünkâr Yaverliği** ile taltif etmiştir. Böylece 1891 de padişahın özel emriyle Harbiye'de Zadeğân-Asiller sınıfında öğrenime başlayan Celâl Esat Bey H. 1310/1893 de Piyade Mülâzımı-Teğmen rütbesiyle mezun olmuştur. Harbiye'de Serasker Rıza Paşazade Süreyya, Şükrü Paşa ve Mareşal Fevzi Çakmak gibi meşhurlarla okul arkadaşlığı etmiştir. Ancak onun bu subaylığı ve yaverliği kısa sürmüştür ve II. Meşrutiyet arifesinde Kolağası-Kıdemli Yüzbaşı iken istifa ederek askerlikten ayrılmıştır.

Henüz ondört yaşında bir Mülkiye öğrencisi iken İkdâm'da çıkan ve Fransızca'dan çevirdiği bilimsel makalelerle yazı hayatına atılan, Celâl Esat Bey yirmi yaşlarında iken yayınladığı **Resim Dersleri** (1313/1897), **Ressam ve Mimarlara Mahsus Menazır** (1316/1900), **Ressamlara Rehber** (1318/1902), **Renkler ve Yağlıboya** (1319/1903) gibi eserleriyle bu amatör yazarlığa devam etmiş ve nihayet 1908 de profesyonel bir yazar olmuştur.

II. Meşrutiyetin ilk aylarında henüz Sultan Abdülhamid II. tahtta iken, arkadaşı Selah Cimcoz Bey'le birlikte **Kalem Mecmuası**'nı çıkarmıştır. Gene o aylarda 1909 da 31 Mart vakası arifesinde Paris'e gitmiştir. Fransızca **Constanti-**

nople eseri de o tarihte Paris'te basılmıştır ki bu eser 1919 da Rusca'ya da çevrilmiştir.

Paris dönüşü Cemil Paşa'nın ilk Şehreminliği-Belediye Başkanlığı sırasında, 1912 sonlarında **Şehremaneti Umur-u Fenniye ve İstatistik Müdürlüğü**'ne getirilen Celâl Esat Bey o tarihlerde kısa bir süre de **Darülbeyazıt-Şehir Tiyatroları Müdürlüğü** yapmıştır.

1. Dünya Harbi onu **Kadıköy Belediye Şube Müdürü** olarak bulmuştur. Gene 1915 de Celâl Esat Bey'in uyarmaları ile ki İttihatçılar Türk Kültürünü **Avrupa'da** tanıtmak için Viyana ve Berlin gibi şehirlerde **Konserler ve Resim Sergileri** tertibine karar vermişlerdir. Bu maksatla bir taraftan Zeki Bey başkanlığındaki Mabeyn-i Hümayûn Mızıka-sı konserlere hazırlanırken diğer taraftan da Çallı İbrahim, Feyhaman, Namık İsmail, Hikmet Onat, Sami Yetik, Ali

Sami gibi ünlü ressamlarımız da gene bu maksatla düzenlenen bir atelyede nefis tablolar yaptılar. Bu gösterilerin tertip-cisi olarak o sene Viyana'ya gönderilen Celâl Esat Bey Avrupa'da büyük bir başarı sağladı. Bu sebeple Mütareke yıllarına kadar Avrupa'da kaldı.

Memlekete avdetinde **Sanayi-i Nefise Mektebi-Güzel San'atlar Akademisi** Mimarlık bölümü'nde evvelâ **Belediye-cilik ve Şehircilik** ve sonra Mimarlık Tarihi ve Şehircilik **öğretmenliği**-Profesörlüğü (1921 - 1941) yapan Celâl Esat Bey aynı senelerde **Ankara Şehri İmar Müşaviri** (1924 - 1941) olarak görev yapmıştır. Bu arada Muhafaza-i Asâr-ı Atika-Eski Eserleri Koruma Encümeni azalığı ve Kadıköy Halkevi Başkanlığı gibi onursal vazifelerde de bulunmuştur.

Bil'ahere 1950 ye kadar İstanbul ve Giresun milletvekili olarak 7. ve 8. devre Millet Meclisi'nde hizmet

gören Celâl Esat Arseven, halen sıcak yuvasında sanatkâr eşinin şefkat muhinde sakin bir ömür sürmektedir ve yakın zamana kadar müzik ve resim gibi sanat hayatına devam ediyordu.

Renkli resimlerle süslü bir yemek tepsisinin başında beş yaşında iken uyanan resim yapma aşkı Celâl Esat Bey'de gittikçe kuvvetlenmiş ve on yaşlarında iken sokaklarda satılan baskı işi renkli resimleri toplamağa başlamıştır.

Serbest fırça tekniği ile yarı realist, yarı empresyonist suluboya resimlerle memleketimizde üç çeyrek asırdır ün yapan Celâl Esat Bey ilk resim çalışmalarına henüz on yaşında bir Rüştüye-Ortaokul öğrencisi iken resim öğretmeni Yüzbaşı Halil Bey ile başlamış, sonra Harbiye'de Ressam Rıza Bey'le ve bir ara İstanbul'a gelen Ressam Zonaro ile çalışmış, hattâ bazı özel atelyelerin çalışmalarına katılmıştır. Fakat her şeye rağmen Avrupa resim ekolleri ve tekniği ile yakından temasa geçmek arzusunda olduğu içindir ki ilk fırsatta, II. Meşrutiyet'in ilk aylarında Avrupa'ya gitmiş ve ondan sonra bu temaslar sık sık tekrarlanmıştır. Kendisinin her ne kadar

karakalem, yağlıboya resimleri varsa da bilhassa Suluboya resimleri dikkati çeker. Eserlerinde figür ve natür mortan fazla peyzaja yer vermiş ve bilhassa pastel renkleri tercih etmiştir. Uzun sanat yılları boyunca memleket içinde ve memleket dışında çeşitli sergiler tertiplemiştir.

Aynı zamanda kıymetli bir yazar ve ilim adamı olan Celâl Esat Bey'in çeşitli dergi ve gazetelerde Sanat Tarihi ve Şehircilik alanında çıkan pek çok makaleleriyle 40 kadar eseri de vardır ki bu arada **Kamus-u San'at** (1926), **Mimarî Tarihi** ve **Türk San'atı** (1928), **Şehircilik** (1937), **L'art Turc** (1939), Fransızca'dan Türkçe'ye **San'at Lügâtı** (1944), 5 ciltlik **San'at / Ansiklopedisi** (1943-1952) ve onu takip eden 3 ciltlik **Türk San'atı Tarihi** ile **Les Arts Decoratifs Turcs** (1952) gibi ölmez eserleri ve nihayet müteaddit tiyatro, opera ve operetleriyle senaryoları vardır. Ancak ne yazıkki bu şöhretine ve el'an sağ ve aramızda bulunmasına rağmen bir çok ana kaynaklarda dahi doğum, Harbiye'den mezuniyet, bazı eserlerinin yayın tarihleri gibi hayatıyla ilgili bazı bilgiler yanlış verilmektedir.

Prof. Dr.

Bedi N. ŞEHİSUAROĞLU

KAYNAKLAR :

- Arseven, Celâl Esat: Türk Resim San'atında Yetmiş Yıllık Hayatım. Yeni İstanbul, Mart 1955.
- Arseven, Celâl Esat: Yıldız Sarayı'ndan Mütareke'ye Kadar. Dünya, Ocak 1960.
- Arseven, Celâl Esat Bey'in Hatıraları.
- İstanbul Ansiklopedisi
- Şehsuvaroğlu, Prof. Dr. Bedi N. Arşivleri
- Türk Ansiklopedisi

Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 9 5 3 8 4 0 1 3 3 *